

Het opvoeden van kinderen en Spiritualiteit

Kan dit met elkaar samengaan?

– Barbara B. Hebert

Het ouderschap is niet bepaald een onderwerp waarover in theosofische kringen veel wordt gepraat, maar toch zijn veel theosofen ouders. Wellicht is het ontbreken van die discussie te wijten aan de ogenschijnlijke tweedeling tussen spiritualiteit en ouderschap.

Barbara B. Hebert, 'Master of Education' en gediplomeerd counselor, is een Theosofe van de derde generatie en al meer dan 25 jaar lid van de Theosophical Society. Zij heeft als staflid gewerkt zowel bij 'Olcott', het nationale centrum van de Theosophical Society in Amerika (waar haar oudste zoon, Jason, werd geboren) als bij het 'Krotona Institute of Theosophy' (waar haar jongste zoon, Chad, werd geboren). Barbara werkt als schooldecaan en als professioneel counselor in Covington, Louisiana.

Wanneer ik aan iemand denk die spiritueel is, stel ik me een persoon voor, die zich concentreert temidden van geharrewar en problemen, die vredig zit en mediteert, de oude wijsheid bestudeert en metafysische waarheden overdenkt. Wanneer ik aan een ouder denk, vorm ik me een beeld van iemand die in slaap valt terwijl hij probeert te mediteren, die te druk is om rustig te zitten, die leeft met geharrewar en moeilijkheden (zonder gecentreerd te zijn) en wiens enige contact met het al-oude de wijze is waarop de ouder zich voelt tegen het eind van een lange dag. Zijn spiritualiteit en ouderschap onverenigbaar? Of kunnen zij samen gaan?

Kahlil Gibran schrijft:

*Jouw kinderen zijn je kinderen niet.
Zij zijn de zonen en dochters waar het Leven naar verlangt.
Zij verschijnen op de wereld door jouw toedoen maar komen niet uit jou voort.
En ofschoon zij bij je horen vormen ze toch niet je bezit.*

*Je kunt hen je liefde geven maar niet je gedachten,
Want ze hebben hun eigen gedachten.
Je kunt hun lichaam huisvesten maar niet hun ziel,
Want hun ziel woont in het huis van morgen,
dat je niet kunt bezoeken, zelfs niet in je dromen.
Je kunt ernaar streven zoals zij te zijn,
maar probeer niet hen te vormen naar je evenbeeld.
Want het leven kan niet teruggedraaid worden,
noch stil blijven staan bij gisteren.
Je bent de boog waarvandaan je kinderen als levende pijlen worden weggezonden.
De boogschutter ziet het doel op het pad van het oneindige en
Hij spant je met Zijn kracht zodat Zijn pijlen snel en ver kunnen gaan.
Laat je omwille van het geluk spannen in de hand van de Boogschutter;
Want evenals Hij van de pijl houdt die is weggeschoten,
zo houdt hij ook van de boog die standvastig is.*

Gibran spreekt tot het hart van ouders die herkennen, dat de spiritualiteit geworteld is in hun kinderen en in henzelf. Zijn woorden raken een snaar bij velen die hun kinderen willen opvoeden in een omgeving waar harmonie heerst en begrip voor de eenheid van al het leven; die kansen willen bieden waardoor hun kinderen hun dharma kunnen vervullen. Toch kan het zijn dat de woorden van Gibran, hoewel mooi als ook tot denken aanzettend, ouders die betrokken zijn bij de onbenulligheden van het leven van alledag niet altijd aanspreken.

Stel je een advertentie voor in een krant waarin personeel wordt gevraagd:

Gevraagd: Stevige multifunctionele persoonlijkheid die de taak van huishoudster, kok, kinderjuffrouw en chauffeur kan vervullen. Hij/zij moet in staat zijn voortdurend, dag en nacht, om te gaan met argumenten, ruzies en onenigheden. De persoon moet de vaste wil hebben aanwijzingen, verhalen, regels enz. tot in het oneindige te herhalen. Hij/zij moet het eigen

leven op de achtergrond plaatsen om tegemoet te komen aan de behoeften van anderen. Geen vakantie, geen vrije tijd, 24 uur per dag, zeven dagen per week. Geen betaling.

Uit de ervaring van veel mensen blijkt, dat, vergeleken met Gibran, in de advertentie een realistischer beeld van het opvoeden van kinderen wordt gegeven. Verklaart zo'n ervaring waarom ouderschap en spiritualiteit zelden samen besproken worden? Is het onmogelijk om tegelijkertijd spiritueel te zijn, bovendien ook chef-kok en manusje-van-alles, bemiddelaar, en naar een ongestoorde nachtrust te verlangen? Of kunnen we zowel de woorden van Gibran als de realiteit van ouderschap met elkaar verenigen?

Ouderschap is in feite toegepaste Theosofie, spiritualiteit toegepast in de praktijk. Het opvoeden van kinderen verschaft ons de gelegenheid spiritueel te groeien door de aandacht op aspecten van onszelf te vestigen die anders verscheidene mensenlevens "ongezuiverd" zouden blijven. Door het ouderschap worden wij geconfronteerd met de innerlijke strijd om een spiritueel leven te willen leiden. Door ouderschap worden we geconfronteerd met het innerlijke gevecht het als ouder zo goed mogelijk te willen doen voor deze kinderen die, zoals Gibran zegt, niet onze kinderen zijn, die hun eigen karmische lessen moeten leren en hun eigen dharma moeten vervullen. En we worden geconfronteerd met de innerlijke strijd, om ons bewust te worden van het feit, dat we nog niet de perfecte spirituele wezens en perfecte ouders zijn zoals we gewild hadden.

Als ouders worstelen we dagelijks met onze eigen noden en behoeften – spiritueel, psychologisch en in lichamelijk opzicht – en op dezelfde manier worstelen we met onze kinderen, die ernaar streven hun eigen noden te ledigen en hun eigen behoeften te vervullen.

We willen niet de ontwikkeling van hun persoonlijkheid belemmeren of hun psycho-spirituele groei onderdrukken; maar toch zijn we anderzijds de ouders die

grenzen moeten stellen om voor een veilige omgeving te kunnen zorgen. We willen dat onze kinderen personen worden die in staat zijn lief te hebben, meelevend te zijn en die verantwoordelijkheid kunnen dragen, maar hoe moedigen we dergelijke eigenschappen aan? Is er voor ons een manier om ouders te worden die er in slagen het pad op het scherp van de snede te bewandelen door voor onze kinderen een gezonde psycho-spirituele omgeving te scheppen terwijl we in de “werkelijke wereld” leven?

Diane Baumrind, een sociaal wetenschapper en onderzoeker, heeft een model voor typen van ouderschap ontworpen dat zich richt op ouderschap in een psycho-spirituele betekenis. Zij wijst op twee hoofdlijnen: (1) de eisen die de ouder aan het kind stelt (met inbegrip van verwachtingen ten aanzien van aangepast, volwassen gedrag, de eis om een deel van het gezin als een geheel te zijn, de bereidheid om, indien nodig, tegen het kind op te treden, en de bereidheid het kind te straffen) en (2) het openstaan van de ouder voor de behoeften van het kind (waaronder het stimuleren van zelfstandigheid, van assertief gedrag en van het door het kind ontwikkelen van regels). Door gebruik te maken van de twee hoofdlijnen, het stellen van eisen en het openstaan voor de behoeften van het kind, stelt Baumrind vier verschillende typen van ouderschap vast: toegeeflijk, autoritair, gezaghebbend en niet betrokken.

Toegeeflijke ouders (die eveneens toegeeflijk of niet-directief genoemd worden) zijn geneigd weinig eisen te stellen terwijl zij geheel openstaan voor hun kind. Deze ouders zijn toegevend tegenover hun kind, staan vaak toe dat het kind zelf regels maakt en verlangen weinig volwassen gedrag van de kant van het kind. Zij stellen weinig grenzen en zorgen voor weinig structuur. Deze ouders moedigen hun kinderen aan hun eigen regels te maken. Zij zijn geneigd te zeggen, “Ik ben niet van plan om mijn kinderen groot te brengen met al die onzinnige regels die mijn ouders me meegaven!”

Autoritaire ouders zijn geneigd heel veel te eisen en veel regels te geven, doch staan niet echt open voor wat het kind nodig heeft. Zij zijn oudergericht en verwachten dat hun opdrachten zonder meer gehoorzaamd worden. Autoritaire ouders hebben de neiging te controleren en rigide in hun regels en verwachtingen te zijn. Met andere woorden, autoritaire ouders zullen zeer waarschijnlijk zeggen, “Het is mijn wil en anders niet, jong persoon.” Aan kinderen die in zo’n omgeving opgroeien wordt zelden toegestaan hun eigen regels en structuur te maken. Een beperking die voor een probleem kan zorgen wanneer die kinderen zich geplaatst zien in een situatie zonder duidelijke richtlijnen.

Ouders met gezag stellen eisen en staan open voor hun kinderen. Deze ouders geven duidelijke regels en structuren maar zij zijn niet (te) beperkend. Zij moedigen niet alleen assertiviteit en zelfstandigheid bij het kind aan, maar ook een gedrag waarvoor het kind zelf verantwoordelijk is en op de juiste wijze zelfregelend optreedt. Zij plaatsen noch het kind, noch de ouder in het middelpunt. De aandacht van de ouder met gezag is gericht op de behoeften van het hele gezin. Ouders met gezag maken regels en een structuur die het kind een gevoel van welzijn en veiligheid verschaft. Ouders met gezag zijn ook bereid regels ter discussie te stellen en in bepaalde situaties een compromis te sluiten en het kind enige vrijheid toe te staan in het maken van regels wanneer het kind hier aan toe is. Deze ouders gaan ervan uit dat het kind deel uitmaakt van het hele gezin en ook openstaat voor de overige familieleden. Bijeenkomsten en besprekingen binnen het gezin vormen veelvuldig een wezenlijk aspect in de aanpak van ouders met gezag.

De ouders die zich niet betrokken voelen, ten slotte, doen noch een beroep op hun kind, noch staan zij voor hem/haar open. Ouders die zich niet betrokken voelen zorgen in het algemeen niet voor structuur, treden niet op of geven geen begeleiding aan hun kinderen. In het ergste geval, kunnen deze ouders hun kinde-

ren zelfs verwaarlozen of afwijzen. Herhaaldelijk voelen deze kinderen zich in de steek gelaten.

Het model van Baumrind van typen van ouderschap kan naar een meer spirituele dimensie worden doorgetrokken. Ouders die een spirituele manier van leven leiden zouden graag zien dat hun kinderen assertief en zelfstandig zijn en in staat om zichzelf en hun gedrag onder controle te houden. Zij wensen dat hun kinderen succes hebben, niet per definitie in strikt materiële zin (ofschoon de meeste ouders het er zeker over eens zullen zijn dat het voor kinderen belangrijk is om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien als zij volwassen zijn). Zij willen dat hun kinderen zich ontwikkelen, dat zij studeren en hun horizon verruimen.

Het model van Baumrind over ouderschap kan aan ouders richtlijnen geven om hen te helpen deze doeleinden te bereiken – en zo te fungeren als de standvastige boog van Gibran.

Heel wat wetenschappelijk onderzoek is verricht naar deze vormen van ouderschap (zoals uit de verwijzingen aan het eind van het artikel blijkt). Dit onderzoek toont aan dat de ouder met gezag de meeste invloed op kinderen heeft, waardoor het intellectuele, sociale en psychologische welzijn van kinderen op positieve manier beïnvloed wordt. Ouderschap met gezag past de regels consequent toe en geeft grenzen aan, stelt eisen aan het kind en staat open voor zijn of haar behoeften, legt de nadruk op assertiviteit, zelfstandigheid en het zelf ontwikkelen van regels. Ouderschap met gezag lijkt te voorzien in een gezonde omgeving van stabiliteit en veiligheid voor het kind en maakt het ouders daardoor mogelijk de standvastige boog van Gibran te zijn.

Eén van de belangrijkste aspecten van ouderschap met gezag, evenals van spiritueel ouderschap, is het geven van duidelijke en consequente regels en structuur aan kinderen. Een ontbreken van regels komt neer op een niet stellen van grenzen. Een ontbreken van grenzen betekent een ontbreken van veiligheid. De meesten van ons

zagen zich wel eens in een situatie geplaatst waarbij we niet wisten wat er verder zou gebeuren of wat er van ons verwacht werd. Herinner je je de angst die dat te weeg bracht? Hetzelfde geldt voor kinderen.

Een kind van twee jaar heeft behoefte aan regels en grenzen – niet een drukke straat inlopen of een hete kachel aanraken. Deze regels zijn gemaakt voor de veiligheid van het kind. Terwijl het kind opgroeit zorgen duidelijke en consequente regels voor een veilige en evenwichtige omgeving. En als het kind ouder wordt is het redelijk om het discussiëren en het onderhandelen over regels aan te moedigen. Op deze wijze kunnen we onze kinderen geleidelijk aan helpen om te leren hun eigen gedrag onder controle te houden en dit leerproces heeft een positief effect op hun gevoel van eigenwaarde.

Door naar het kind toe eerlijk en open over onze gevoelens te zijn, krijgt het kind een helder begrip van de wereld. Praten met en – het belangrijkste van alles – luisteren naar onze kinderen en hen op deze wijze in staat stellen een deel te worden van het besluitvormingsproces (binnen zorgvuldig aangegeven grenzen), zijn duidelijk tekenen dat de ouder het kind ziet als een gewaardeerd persoon, een persoon wiens mening belangrijk is. Deze boodschap met de daarmee verbonden effecten is precies dat wat wij als spirituele ouders willen overbrengen op onze kinderen. Het lijkt ongetwijfeld heel eenvoudig om duidelijke grenzen te stellen, om consequent te zijn, om onze kinderen de gelegenheid te geven deel te nemen aan het besluitvormingsproces, om te praten met en te luisteren naar onze kinderen met de bedoeling waardevolle boodschappen door te geven. De realiteit is echter helemaal niet zo eenvoudig. Een paar voorbeelden van gezaghebbend ouderschap kunnen goed van pas komen. Je dochter van twaalf jaar wil met vrienden naar de film gaan. Ze vraagt je haar op te halen dertig minuten nadat de film is afgelopen. Ze legt uit dat ze na de film nog even met haar vrienden wil pra-

ten. Veel ouders kunnen met dit scenario niet zo uit de voeten. Een gesprek over de vóórs en tegens is redelijk. Je kunt met je dochter tot een compromis komen en haar toestaan vijftien minuten na afloop van de film te blijven, op voorwaarde dat ze niet weggaat van de voorkant van de bioscoop.

In een ander voorbeeld wil je zoon van tien jaar blijven logeren bij een vriend wiens ouders niet zo goed toezicht houden als je wel zou willen. Je stemt er niet mee in. Het spreken over deze kwestie met je kind, in het bijzonder over je bezorgdheid, niet alleen over de moeilijkheden die kunnen voortkomen uit het gebrek aan toezicht, maar ook het uitdrukkelijk noemen van je angst dat hem iets zou kunnen overkomen of dat hij in moeilijkheden kan geraken, is niet alleen toepasselijk, maar verheldert voor je kind de besluiten die voor zijn veiligheid zijn genomen. Het bespreken en het eventueel sluiten van een compromis geeft het kind de gelegenheid te leren zelf regels te maken. Het geven van regels, het zorgen voor een structuur, consequent zijn, het voeren van gesprekken en het sluiten van een compromis zijn belangrijke aspecten van het opvoeden van kinderen en van het zorgen voor een omgeving voor onze kinderen die niet alleen veilig aanvoelt maar werkelijk veiligheid en zekerheid biedt.

Leven in een stabiele omgeving die een waarborg is voor veiligheid en zekerheid geeft kinderen de vrijheid op te komen voor hun zelfstandigheid. Bewust of onbewust beseffen kinderen dat er grenzen zijn gesteld om hen te beschermen. Daarom zijn zij bereid iets aan te durven met de wetenschap dat hun ouders voor een onzichtbaar vangnet zorgen voor het geval zij vallen. Zij leren hoe je goede besluiten neemt. Zij leren alle aspecten van hun persoonlijkheid uit te drukken en zich te ontwikkelen tot dat Zelf, dat zij voorbestemd zijn te worden. Het gebeurt door hun besluiten en eventuele fouten dat onze kinderen leren en uit groeien tot de snelle pijl van Gibran, met als achtergrond de veiligheid en zekerheid waarvoor wij garant

staan. Wij worden de standvastige boog door voor een stabiele en veilige omgeving te zorgen. Onze kinderen vervullen, net als wij, hun dharma.

Bieden onze kinderen weerstand tegen regels en structuren? Natuurlijk. Zullen zij elk argument gebruiken en ieder denkbare manipulatie aanwenden om ons op andere gedachten te brengen? Beslist. Wensen zij regels en structuur? Verrassenderwijs ja, ofschoon zij het pas zullen toegeven als zij volwassen zijn. Het stellen van grenzen – samen met het voeren van gesprekken, het onderhandelen en het sluiten van een compromis – zorgen voor de veilige omgeving van waaruit onze kinderen zich begeven naar Gibran's "huis van morgen, dat je niet kunt bezoeken, zelfs niet in je dromen."

Wanneer gezaghebbende ouders hun kinderen consequent opvoeden, kunnen we de spirituele en psychologische behoeften van zowel onze kinderen als van onszelf met elkaar verenigen. Het stellen van eisen aan onze kinderen en het openstaan voor hun behoeften zorgt voor een kader waardoor zij kunnen opbloeien tot die individuele mens, waartoe zij zijn voorbestemd. Met het stellen van grenzen, het voeren van gesprekken, het onderhandelen en het sluiten van compromissen maken we een begin met het bij elkaar brengen van de realiteiten van de dagelijkse inspanning van het opvoeden van kinderen en de schoonheid die erin ligt de standvastige boog te zijn, die onze kinderen uitzendt.

Verwijzingen:

Baumrind, Diana. 'Current Patterns of Parental Authority.' *Developmental Psychology* 4 (1971): 1-103

'The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use.' *Journal of Early Adolescence* 11 (1991): 56-95

'Rearing Competent Children.' *In Child Development Today and Tomorrow*, ed. W. Damon, 349-78. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1989

Jossey-Bass, 1989

Gibran, Kahlil. *The Prophet*. New York: Knopf, 1982

Uit: *The Quest*, maart-april 2002
Vertaling: Ton van Beek